

Kliimaministri määruse
„Kliima-ja energiaeesmärkide saavutamist toetavateks uuringuteks toetuse andmise
tingimused ja kord“ eelnõu
seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrusega kehtestatakse riigi eelarvestrateegia meetme „Uuringud-analüüsid kliima-energiaeesmärkidesse panustamiseks“ vahendite kasutamise tingimused ja kord. Määrus kehtestatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse (AÕKS) § 161 lõike 3 alusel. Toetuse andmiseks kasutatakse Euroopa Liidu (EL) heitkogustega kauplemise süsteemi kasvuhooonegaaside lubatud heitkoguse ühikute enampakkumisest saadavat tulu. AÕKSi § 161 lõike 1 kohaselt kajastatakse riigi eelarvestrateegias enampakkumisest saadud tulu kasutamise kava, määratakse kliimapoliitikaga seotud meetmete sihtotstarve ning tulu kasutamise eest vastutavad ministrid. AÕKSi § 161 lõike 3 kohaselt võib meetme elluviimise eest vastutav minister kehtestada määrusega enampakkumisest saadud tulu kasutamise tingimused ja korra. Riigi eelarvestrateegia meetme „Uuringud-analüüsid kliima-energiaeesmärkidesse panustamiseks“ elluviimise eest vastutab kliimaminister. Kuna meetme eesmärk on seotud mitme ministeeriumi valitsemisala valdkondade ja eesmärkidega, kaasati meetme tingimuste väljatöötamisse ka teisi ministeeriumeid.

Meede on loodud, et toetada kliima- ja energiapoliitika eesmärkidele suunatud uuringute-analüüside tegemist. Eelnõukohases määruses sätestatakse toetuse andmise tingimused avatud taotlusvoorus, sealhulgas nõuded taotlejale ja taotlusele ning taotluste menetlemise kord. Eelnõus sätestatakse toetuse taotlejad, toetatav tegevus, abikõlblikud kulud ning toetuse piirmäärad ja -mahud, samuti toetuse maksmise tingimused ja aruannete esitamise kord. Kui toetuse saaja ei järgi toetuse kasutamise tingimusi, on Sihtasutusel Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi KIK) eelnõu järgi õigus väljamakstud toetussumma osaliselt või täielikult tagasi nõuda.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi kliimaosakonna peaspetsialist Brit-Beatrice Peri (tel 605 1259, brit-beatrice.peri@kliimaministeerium.ee), kliimaosakonna nõunik Annika Varik (626 2961, annika.varik@kliimaministeerium.ee), rohereformi teekaartide valdkonnajuht Maria Värton (627 2311, maria.vartton@kliimaministeerium.ee), rohereformi osakonna nõunik Aire Rihe (626 2983, aire.rihe@kliimaministeerium.ee) ning strateegia, analüüsi ja digiarengu osakonna teadusnõunikud Raili Allmäe (626 2949, raili.allmae@kliimaministeerium.ee) ja Andro Truuverk (605 0054, andro.truuverk@kliimaministeerium.ee). Eelnõu koostamise aruteludes osalesid Haridus- ja Teadusministeeriumi rohepoliitika nõunik Ülle Napa (735 4025, ulle.napa@hm.ee), Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna nõunik Sandra Salom (625 6145, sandra.salom@agri.ee) ning Riigikantselei strateegiabüroo nõunik Triin Reisner (5686 8922, triin.reisner@riigikantselei.ee). KIKist aitas määruse eelnõu ja seletuskirja koostada elurikkuse ja kliima valdkonna kliimaekspert Reeli Jakobi (5880 0231, reeli.jakobi@kik.ee), elurikkuse ja kliima valdkonnajuht Kai Eisenberg (5880 0269, kai.eisenberg@kik.ee) ning arengu- ja koostöökoja keskkonnaekspert Eva-Ingrid Rõõm (5880 0225, eva-ingrid.room@kik.ee). Rahandusministeeriumist osales meetme aruteludel Euroopa Liidu poliitikatalituse nõunik Mari Laht mets (5885 1430, mari.lahtmets@fin.ee) ning strateegiatalituse nõunik Tuuli Levandi (5885 1487, tuuli.levandi@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja õigusekspertiisi tegid Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (6262948, rene.lauk@kliimaministeerium.ee) ning KIKi riskiosakonna jurist Jaanika Vilde (58 800 207, jaanika.vilde@kik.ee).

Keeletoimetaja oli Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Aili Sandre (5322 9013, aili.sandre@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest peatükist.

1. peatükk „Üldsätted“

Eelnõu § 1 sätestab määruse reguleerimisala ja kirjeldab toetuse andmise eesmärki. Eelnõukohane määrus reguleerib riigi eelarvestrateegia meetme „Uuringud-analüüsid kliima-energiaeesmärkidesse panustamiseks“ vahendite kasutamist. Meetme eesmärk on toetada atmosfääriõhu kaitse seaduse § 161 lõikes 4 sätestatud kliima-energiaeesmärkide saavutamisele kaasa aitavate või nende eesmärkide sihitamist toetavate uuringute ja analüüside tegemist. Edaspidi viidatakse tegevusele vaid kui *uuring*, kuna analüüs on osa uuringust ning seda ei peaks iga kord eraldi välja tooma. Meetme eesmärgi saavutamiseks antakse toetust avatud konkurentsi põhjal taotlusvoorude kaudu.

Eelnõu §-s 2 määratletakse eelnõus kasutatud terminid.

Eelnõu § 3 kohaselt korraldab kliima- ja energiaeesmärkidel uuringuteks toetuse andmist Kliimaministeerium. Meetme rakendajaks on määruse § 3 lõikes 2 määratud KIK. Meede on kehtestatud AÕKSi § 161 lõike 3 alusel. Meetme suhtes kehtib Kliimaministeeriumi (varem Keskkonnaministeerium) ja KIKi vahel 19.02.2020 atmosfääriõhukaitse seaduse (AÕKS) § 161 lõike 7 alusel sõlmitud haldusleping nr 1-6/20/5 (RT I, 21.02.2020, 9). See tähtajatu ja endiselt kehtiv haldusleping sisaldab erinevaid AÕKSi § 161 alusel ellu viidavaid meetmeid. Muu hulgas näeb selle lepingu punkt 1.3 ette, et antavate ülesannete täpsem sisu kehtestatakse taotlusvoorude korraldamiseks antavate kliimaministri määruste ja investeeringute, samuti muude tegevuste rahastamiseks kehtestatavate kliimaministri käskkirjadega, milles nähakse ette ka KIKile antava eraldise kogumaht ning sellest ülesannete täitmiseks vajalik KIK administratiivkulude osa. Eelnõu § 8 lõike 1 alusel kinnitab kliimaminister käskkirjaga avatud taotlusvooru eelarve ning eraldab vahendid taotlusvooru halduskulude katteks KIKile. Järelevalvet KIKi tegevuse üle erinevate AÕKSi meetmete rakendusüksuse ülesannete täitmisel teeb halduslepingu punkti 4 kohaselt ministeerium.

2. peatükk „Toetuse andmise alused“

Eelnõu § 4 sätestab meetmest toetatavad tegevused. Toetatavad tegevused on rakendusuuringud ning sotsiaalmajanduslikud uuringud. Rakendusuuringud on uuringud selliste uute teadmiste ja oskuste hankimiseks, mida saaks kasutada uute toodete, protsesside või teenuste arendamisel, või selleks, et täiustada märkimisväärselt olemasolevaid tooteid, protsesse või teenuseid. Sotsiaalmajanduslikud uuringud eelnõukohase määruse mõistes on vajalikud uute, teadmistel põhinevate poliitikasuundade kujundamiseks ja strateegiliseks planeerimiseks. Sotsiaalmajanduslike uuringute eesmärk on ka olemasolevate ning juba ellu viidud strateegiate mõju hindamine ühiskonnale ning looduskeskkonnale.

Uuringud peavad olema kooskõlas AÕKSi § 161 lõikes 4 sätestatud kliima- ja energiaeesmärkidega ning toetust ei anta tegevusteks, millega on alustatud enne taotluse esitamist taotlusvooru. Uuringud peavad olema faktipõhised ning faktipõhisus võiks olla kontrollitud vähemalt kolme allika põhjal (triangulatsioonipõhine faktide kontrollimine). Toetuse saaja peab lähteülesandes sätestama teaduspõhisuse tagamiseks vajalikud nõuded.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse projekti abikõlblikkuse ehk elluviimise periood. Rakendusuuringute puhul on abikõlblikkuse periood 24 kuud ning sotsiaalmajanduslike uuringute puhul 12 kuud. Projekti abikõlblikkuse periood kinnitatakse taotluse rahuldamise otsuses, kuid toetuse saaja võib taotleda projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamist, kui projekti elluviimisel on ilmnunud toetuse saajast sõltumatud ja taotluse esitamisel ettenägematud asjaolud ning kui selline pikendamine on põhiraastusallika tingimuste kohaselt lubatud. Projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamise taotluse rahuldamise otsustab KIK, toimides eelnõu § 24 järgi. Abikõlblik kulu peab olema tekkinud ja makstud abikõlblikkuse perioodil. Toetuse maksmise maksimaalne tähtaeg tuleb Vabariigi Valitsuse määrusest 4.11.2016 nr 121 „Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise enampakkumisel saadud tulu kasutamise ja aruandluse üldtingimused“ § 3 lõikest 2. Hiljemalt Vabariigi Valitsuse määruses toodud ajaks peavad olema kõik projekti tegevused lõpetatud ja kulud tasutud.

Lõike 4 kohaseks uuringu tellimisega alustamiseks loetakse riigihanke välja kuulutamist nelja kuu jooksul taotluse rahuldamise otsusest. Hangete puhul, mille maksumus jääb alla 30 000 euro, loetakse hanke väljakuulutamiseks pakkujate poole pöördumist. Kui koostöö toimub muudel alustel, loetakse uuringuga alustamiseks teenuse pakkujale lähteülesande edastamist pakkumuse tegemiseks ja lepingu sõlmimiseks.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse toetuse osakaal ja toetuse piirmäärad. Toetuse osakaal on 100% ehk kohustusliku omafinantseeringu nõuet ei ole. Rakendusuuringute toetusmaht projekti kohta on 30 000–1 500 000 eurot, sotsiaalmajanduslikel uuringutel 10 000–60 000 eurot. Kuna taotlejad on vaid riigiasutused, ei ole määruses sätestatud riigiabi ega vähese tähtsusega abi andmist.

Eelnõu § 7 käsitleb abikõlblikke kulusid. Meede on üles ehitatud põhimõttele, et ainsad abikõlblikud kulud on projekti elluviimisega seotud teenuse kulud, projekti ja selle tulemuste avalikustamise ja teavitamise kulud ning käibemaks. Asjade ostmise kulu ei ole abikõlblik. Kulu peab olema tekkinud ja selle maksnud toetuse saaja abikõlblikkuse perioodil, KIK võib toetuse makse teha pärast abikõlblikkuse perioodi. Samuti peavad olema teavitamise ja avalikustamise kulud põhjendatud, mõistlikud ja vajalikud projekti väljundist teavitamiseks, selle kohasel viisil avalikustamiseks ja tulemuste tõlgendamiseks sihtgrupile. Teenust võidakse toetuse saajale osutada nii hankelepingu alusel kui ka mõnel muul alusel sõlmitud kokkuleppe alusel (nt koostööleping, haldusleping, ühiste kavatsuste protokoll).

Eelnõu § 8 sätestab taotlusvooru eelarve kujunemise. Lõikes 1 tuuakse välja, et kliimaminister kehtestab käskkirjaga enne taotlusvooru avamist taotlusvooru eelarve ning lisaks määratakse käskkirjaga meetme eelarvest vahendid taotlusvooru halduskulude katteks KIKile. Sealjuures arvestatakse käskkirja koostamisel, et igal aastal ei ole kohustust kasutada ära kogu riigieelarve strateegiaga määratud aasta eelarve, vaid vahendeid võib kasutada aastati paindlikult, näiteks kanda osa raha edasi järgmisesse aastasse. Tuleb ka arvestada, et Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemist tegelikult saadava kauplemistulu tõttu võib meetme konkreetse aasta eelarvemaht osutada väiksemaks riigi eelarvestrateegias kajastatust, mistõttu võib muutuda ka taotlusvooru eelarve.

Lõikes 2 sätestatakse, et kliimaministril on õigus enne taotlusvooru avamist täpsustada käskkirjaga toetatavaid valdkondi ning eesmärki AÕKSi § 161 lõikes 4 sätestatud kliima-energiaeesmärkide piires.

Teave selle kohta, milliste valdkondade toetamiseks ja eesmärkide saavutamiseks täpselt taotlusvoor avatakse, avaldatakse eelnõu § 11 lõike 2 kohaselt KIKi kodulehel.

3. peatükk „Taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded ja taotlusvooru väljakuulutamise“

Eelnõu § 9 kohaselt võivad taotlema tulla valitsusasutused ning nende hallatavad asutused. Taotlema ei saa tulla riigi osalusega tulundus- ja sihtasutused ning äriühingud.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse nõuded taotlusele ja taotlusega esitatavatele dokumentidele, selles etapis taotlust hindepunktide alusel ei hinnata. KIK kontrollib taotluse vastavus § 10 lõike 1 alusel. Kui taotlust nõuetele vastavaks ei loeta, lõpetatakse taotluse menetlemine ja KIK teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Lõikes 1 sätestatakse taotlusega esitatavad dokumendid. Taotlejal tuleb esitada konkureerivad hinnapakumised teenuse võimalikelt osutajatelt ning lähteülesanne, milles sisaldub lõikes 3 kajastatud informatsioon. Kui turul on üks pakkuja või teenust ostetakse teiselt riigiasutuselt siis esitatakse üks pakumuse.

Lõikes 3 loetletakse lähteülesandes kajastatav informatsioon. Toetuse andmisel on projekti spetsiifiline väljundnäitaja „kliima- ja energiaeesmärkide saavutamist toetav rakendusuring“ või „kliima- ja energiaeesmärkide saavutamist toetav sotsiaalmajanduslik uuring“.

KIKil on õigus küsida taotlejalt projekti tulemuslikkuse jälgimiseks taotluse esitamisel e-toetuse süsteemis muid näitajaid, näiteks:

- 1) uuring (tk);
- 2) seire/ inventuur/ projekt / analüüs jne (tk);
- 3) teaduspublikatsioonide arv (tk);
- 4) muude publikatsioonide arv (tk).

Punkti 9 kohaselt tuleb taotlejal kirjeldada, millised nõuded on seatud töö tegijale, et tagada teaduspõhisus. Teaduspõhisuse tagab eelkõige tunnustatud teaduskirjanduse kui alusmaterjali kasutamine ja läbipaistev viitamine nii hüpoteeside, meetodikate kui ka kasutatavate väliste algandmete leidmisel ning uurimistöö käigus kasutatud tegevuste ja andmete tõendatavus. Lisaks, lähtudes uurimisülesandest tuleks võimaluse korral kasutada triangulatsiooni ja eri meetodikatega saadud andmete kokkulangevus maksimaalselt tagada.

Lisaks on vaja läbi mõelda eetilised kaalutlused ja uurimise head tavad ning vajaduse korral plaan eetikakomitee või muude institutsioonide kooskõlastuse hankimiseks ja seda uuringu algetapis, enne luba nõudvate uurimistegevustega alustamist.

Punkti 10 kohaselt tuleb taotlejal lähteülesande osana kirjeldada, kuidas avalikustatakse tulemused, ning kui asjakohane, siis millisel kodulehel tulemusi kajastatakse.

Eelnõu §-s 11 kirjeldatakse taotlusvooru väljakuulutamise käiku. Plaanitud on avada taotlusvoore mitmel aastal kuni eelarve ammendumiseni, arvestades seejuures enampakkumistulu vahendite kasutamise abikõlblikkuse perioodi lõpuga 2033. aastal.

4. peatükk „Taotluse esitamine ja menetlemine“

Eelnõu §-s 12 sätestatakse taotluse esitamise tingimused ja taotleja kohustused. Taotlus esitatakse KIKile e-toetuse keskkonna vahendusel ja selle allkirjastab taotleja esindusõiguslik isik digitaalselt. Kui taotlejal ei ole esindajat, kes saaks taotlust digitaalselt allkirjastada, siis toetust taotlema ei saa. Kogu projektiga seotud suhtlus käib e-toetuse keskkonnas ja e-toetuse kaudu edastatud dokumendid loetakse kättetoimetatuks. Selleks nõusoleku ja e-posti aadressi

annab taotleja taotlemise käigus. Sama keskkond on KIKis kasutusel ka teiste meetmete korral. Pikemas plaanis aitab spetsiaalne IT-platvorm hoida ühes kohas koos projektiga seotud dokumente ja sellega hoitakse kokku ka projekti haldamiseks kuluvat aega nii taotleja, toetuse saaja kui ka KIKi seisukohast.

Tähtis on ka toetuse saaja kohustus informeerida KIKi kõikidest projekti käigus ilmnenud olulistest asjaoludest. See võimaldab KIKil viivitamata reageerida ning otsida koostöös toetuse saajaga lahendusi, kui projekti elluviimine ei ole enam otstarbekas või ilmnevad muud asjaolud, mis mõjutavad või võivad mõjutada toetuse saaja kohustuste täitmist.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse taotluse menetlemise kord. Üldjuhul on taotluse menetlemiseks ette nähtud kuni 80 tööpäeva, kuid põhjendatud juhtudel võib KIK menetlusaega pikendada. Selguse huvides on menetlusprotsessi osad sätestatud lõikes 1. Taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimise järel eraldi otsust vastavaks või mittevastavaks tunnistamise kohta ei tehta.

Eelnõu §-s 14 kirjeldatakse taotluse ja taotlejale nõuetele vastavuse kontrolli.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse taotluste hindamise kord. KIK moodustab §-s 16 sätestatud hindamiskriteeriumide alusel taotluste hindamiseks hindamiskomisjoni. Hindamiskomisjon moodustatakse KIKi töötajatest ning vajaduse korral kaasatakse sõltumatuid eksperte ministriumidest ning väljastpoolt ministriumeid. Kui selgub mõne komisjoni liikme seotus mõne taotlusega, tuleb tal end selle taotluse hindamisest taandada. Hindamiskomisjoni liikmed kinnitavad oma erapooletust ja sõltumatust hinnatavatest taotlejatest digitaalselt allkirjastatud deklaratsiooniga. Hindamiskomisjoni liikmete tausta ja seost projektidega kontrollib KIKi spetsialist.

Kui komisjonil tuleb töös ette taotlus, mis vajab eksperdi kaasamist väljastpoolt komisjoni, võib komisjon eksperdi kaasata. Vajaduse korral annab KIK taotlejale tähtaja taotluses esinevate puuduste kõrvaldamiseks. Taotluse hindamiskriteeriumide alusel hindamise juhendi, hindamislehe vormid ja komisjoni töökorra kinnitab KIK.

Taotluste hindamisel §-s 16 esitatud hindamiskriteeriumide alusel moodustub igale taotlusele koondhinne, mille alusel järjestatakse taotlustest pingerida, kus kõige rohkem punkte saanud taotlus asub kõige kõrgemal.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse hindamiskriteeriumid.

Kriteerium 1 – hinnatakse projekti eesmärki ehk uuringu vajalikkust valdkonna arengu- ja tegevuskavades püstitatud eesmärkide ning valdkonda reguleerivate seaduste, määruste ja riigile võetud rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks (arvestatakse ka menetluses olevate dokumentide eelnõusid).

Kriteerium 2 – hinnatakse mõju ulatust ehk kas uuringu tulemus mõjutab ühte või mitut üld- või alamvaldkonda. Üldvaldkonnad määruse eelnõu mõistes on Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteem (EL HKS), metsandus, maakasutus ja maakasutuse muutused (LULUCF) ning jõupingutuste jagamise määrus (JJM). Alamvaldkonnad määruse eelnõu mõistes on transport, põllumajandus, energeetika, hooned ja ruumiloome, jäätmed ja ringmajandus, metsandus, maakasutus ja elurikkus ning kestlik toidusüsteem.

Selle kriteeriumiga hinnatakse ka asjaolu, kas tegevus aitab kaasa üld- või alamvaldkonnas süsteemse muutuse saavutamisele või on päästiktegevuseks. Siin mõeldakse uuringut, mille

tulemus aitaks lahendada valdkonnas laialdase küsimuse/probleemi. Päästiktegevuseks loetakse väiksemat või suuremat tegevust, mis on senini takistanud teiste jätkutegevuste elluviimist.

Kriteerium 3 – hinnatakse projekti sekkumisloogikat ehk milline on ettevalmistuse tase: kuidas on hinnatud vajaminevat eelarvet; kui kvaliteetne on lähteülesanne ning millised kvalifikatsiooninõuded esitatakse töö tegijale.

Kriteerium 4 – hinnatakse uuringu ajakriitilisust ehk kui kiire on uuringu tegemisega, nt kas see on seoses valdkonnas muutuva õiguse või võetud riiklike kohustuste täitmise ülimalt vajalik just sel ajahetkel.

Kriteerium 5 – hinnatakse, kas uuring loetakse samal ajal ka Eesti riigi poolt võetud eesmärki vii teadus- ja arendustegevuse rahastus 1%-ni sisemajanduse koguproduktist. Teadus- ja arendustegevuse alla kuuluvad tegevused mis täidavad järgmised kriteeriumid:

- Tegemist on alusuuringuga:
Alusuuringud – algupärased teoreetilised või eksperimentaalsed uuringud uute teadmiste saamiseks nähtuste ja sündmuste põhialuste kohta, seadmata eesmärgiks saadud teadmiste kohest rakendamist
- Tegemist on arendustegevusega:
Arendustegevus – uuringute ja kogemuste kaudu saadud teadmiste rakendamine uute materjalide, toodete ja seadmete tootmiseks, protsesside, süsteemide ja teenuste juurutamiseks või nende oluliseks täiustamiseks.
- Tegemist on rakendusuuringu:
Rakendusuuringud – algupärased uuringud uute teadmiste saamiseks esmase eesmärgiga rakendada saadud teadmisi kindlas valdkonnas suhteliselt lühikese aja jooksul.
- Tegemist on teadustegevusega:
Teadustegevus – isiku loomevabadusel põhinev tegevus, mille eesmärk on teaduslike uuringute abil uute teadmiste saamine inimese, looduse ja ühiskonna ning nende vastastikuse toime kohta

Kirjeldus, kuidas teenus vastab T&A tegevuse tunnustele vastavalt Frascati käsiraamatule (kõik kuus tingimust peavad olema T&A tegevuse korral üldiselt täidetud, olgu tegemist pideva või aeg-ajalt toimuva tegevusega):

1. Tellitav uuring on uuenduslik. - tegevuse tulemuseks on alati uued leiud, mis põhinevad algupärastel ideedel ja nende tõlgendustel või hüpoteesidel. Tegevuse eesmärgiks on leida uus teadmine, mitte korrata vanu või vaadata kas seisund on muutunud.
2. Tellitav uuring on loominguline. - tegevuse eesmärk on leida uusi käsitlusi või ideid, mis on uudsed, originaalsed ja täiendavad seniseid teadmisi;
näiteks: andmete tõlgendamiseks ja põhjuste-tagajärg seoste välja selgitamiseks on vaja loomingulist lähenemist. Seega selle uuringu lahutamatuks osaks on teadlaste panus, kes tulenevalt oma kogemusest ja teadmistest oskavad näha seoseid ja selgitada muutuste võimalikke põhjuseid, suudavad eristada inimõju looduslikust varieeruvusest. Lisaks kasutatakse seirega kogutavat andmestikku uute meetodikate arendamiseks ja rakendatavate meetodikate täiustamiseks
3. Tellitav uuring on ettemääratu tulemusega. – tegevuse alguses ei ole võimalik täpselt kindlaks määrata saavutatavat lõpptulemust ja soovitud eesmärkide saavutamise kulu, vähemalt ei ole teada selle saavutamiseks kuluv aja ja ressursside hulk;
näiteks: uuringutega kaasneb ebaselgus, kuna ei ole võimalik täpselt kindlaks määrata saavutatavat lõpptulemust. Seda enam, tulemused aastate lõikes võivad väga varieeruda tulenevalt ilmastikutingimustest, looduslikust varieeruvusest ja muudest mõjuritest, mistõttu ei

ole tulemused prognoositavad. Nii on võimalik saada negatiivset tulemust, mille korral algne hüpotees ei leia kinnitust.

4. Tellitav uuring on süstemaatiline. - toimub vastavalt koostöös teadlastega kavandatud plaanile ning nii protsessid kui ka saadud tulemused dokumenteeritakse.

5. Tellitava uuring on ülekantav ja/või korratav. - tulemusena peaks tekkima võimalus uute teadmiste siirdamiseks, mis võimaldaks teistel teadlastel tulemusi korrata.

6. Kas lepingust tuleneb kasu üksnes hankijale tema enda tegevuseks ja/või teenuste eest tasub täies ulatuses sama hankija. Vähemalt üks eeldus peab erandi kasutamiseks olema täidetud.

- T&A teenuste tulemustest peavad saama kasu ka teised turuosalised ning tulemused peavad olema avaldatud ka teistele, mitte üksnes T&A teenuste tellijale või T&A tegevuste läbiviijale

Tegevus toimub avalikest huvidest lähtuvalt, selle tulemused on avalikud ja aruanded avalikustatakse internetis, samuti kasutavad teadlased neid tulemusi oma uurimustöodes, tudengite lõputöodes ja järgmistes tellitavates uuringutes. Usaldusväärsus on tagatud teaduspõhise lähenemisega. Tulemusi võivad kasutada ka teised asutused oma uuringutes ja teadustöodes, näiteks modelleerimise tarbeks või ettevõtted keskkonnalubade taotlemisel.

- Teenuse eest ei tasu täies ulatuses hankija, vaid see peab olema rahastatud ka teiste partnerite (sh teenuse osutaja) poolt. Kui hankija on ainsaks lepinguga tasu maksma kohustunud isikuks, ei ole see tingimus täidetud, ning sellisel juhul peab T&A erandi kohaldamiseks kindlasti olema täidetud esimene tingimus.

Kriteerium 6 – hinnatakse, kuivõrd aitab uuring kaasa Vabariigi Valitsuse tegevusplaani või rohereformi tegevuskavaga seatud eesmärkide saavutamisele.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse ette taotluse rahuldamise otsuse ja rahuldamata jätmise otsuse tegemise tingimused ja kord, sealhulgas otsuste kohustuslikud elemendid.

Paragrahvi 15 lõikes 6 kirjeldatud hindamiskriteeriumite alusel moodustunud pingerea järgi kaalub KIK rahastamisotsuse tegemist taotlustele, mis on saanud hindamise tulemusena vähemalt 60% võimalikust koondhindest. Sealjuures ei kuulu rahuldamisele taotlused, mis on saanud hindamiskriteeriumi „eesmärk“ kohaselt 0 punkti. Nimetatud kriteeriumiga hinnatakse projekti vajalikkust prioriteetsete kliima- ja energiaeesmärkide täitmisele ja tegemist on kõige olulisema näitajaga selles meetmes.

Võrdsete hindepunktide korral eelistatakse hindamiskriteeriumide järjekorranumbrite kasvavas järjekorras rohkem punkte saanud taotlust. Näiteks said kaks taotlust kokkuvõttes ühepalju punkte, siis rahastatakse taotlus, mis sai kõrgemad punktid esimeses kriteeriumis. Kui seal saadi võrdselt punkte, siis rahuldatakse taotlus, mis sai rohkem punkte teises kriteeriumis, jne.

Kui taotlusvooru esitatakse vähem taotlusi, kui on vooru eelarve, tehakse rahastamisotsus kõigile taotlustele, kes on saanud hindamise tulemusena hindamiskriteeriumi „eesmärk“ alusel rohkem kui 0 punkti ja hindamise tulemusena vähemalt 60% võimalikust koondhindest.

5. peatükk „Toetuse kasutamine“

Eelnõu §-ga 18 reguleeritakse toetuse kasutamisega seotud hangete tegemist. Lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja projektiga seotud hangete tegemisel järgima riigihangete seaduse nõudeid.

Lõike 3 kohaselt tuleb enne hanke väljakuulutamist, s.t enne lihthanke või hankemenetluse alustamist riigihangete registris (RHR), riigihanke alusdokumentide eelnõu saata KIKile

ülevaatamiseks. KIKi projektikoordinaator tuleb RHRis lisada hanke juurde kui *vaatleja*, et KIKil oleks võimalik kontrollida hankedokumente.

Kui hanget ei tehta riigihangete registris, järgitakse asutuse hankekorda. KIK kontrollib hankeid alates lihthanke piirmäärast.

Toetuse saaja peab riigihanke alustama nelja kuu jooksul taotluse rahuldamise otsusest. Hangete puhul, mille maksumus jääb alla 30 000 euro, loetakse hanke väljakuulutamiseks pakkujate poole pöördumist.

Riigihankeks ei ole olukord, kui üks riigiasutus ostab teenust teiselt riigiasutuselt. Sellisel lepingul oleks ainult üks pool, kuid hankelepingul nagu ka teistel lepingutel peab olema vähemalt kaks poolt. Seega riigihanget ei viida läbi kui üks riigiasutus ostab teenust teiselt riigiasutuselt, näiteks ministeerium Keskkonnaametilt. Sel juhul sõlmitakse näiteks ühiste kavatsuste protokoll vmt.

Kui hankeleping sõlmitakse RHS § 11 alusel (erandid), siis ei kohaldu riigihangete seadus, kuid sõlmitakse siiski hankeleping. Samuti võib sõlmida hankelepingu RHS § 12 kohase sisetehingu või hankijatevahelise koostöö regulatsiooni kohaselt.

Eelnõu §-s 19 kirjeldatakse toetuse väljamaksmist. KIK teeb väljamaksed toetuse saajale, mitte teenuse osutajale. Väljamakseid tehakse väljamaksetaotluse ning esitatud kuludokumendi alusel.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse nõuded esitatavatele kuludokumentidele. Kõik kulud peavad olema tekkinud projekti abikõlblikkuse perioodil. Kuludokumendid on väljamaksetaotluse lahutamatu osa. Kuludokumentide alusel saab KIK kontrollida tehtud kulude abikõlblikkust.

Lõikes 2 loetletakse dokumendid, mis tuleb lisaks väljamaksetaotlusele esitada abikõlblike kulude tegemise kohta.

Üldjuhul viiakse toetuse kasutamiseks läbi riigihange ja sõlmitakse hankeleping. Eelnõus kasutatakse mõistet „hankeleping“ riigihangete seaduse tähenduses ja mõistet „leping“ kasutatakse kõikide kokkulepe kohta sh ka hankelepingu kohta.

Esitav teave reservi ja õiguskaitsevahendite kasutamise kohta tähendab kohustust esitada dokumendid, mille alusel kasutatakse lepingus ette nähtud reservi, et KIK saaks kontrollida nende alusel tehtud kulude abikõlblikkust. Õiguskaitsevahendid on võlaõigusseaduses ette nähtud instrumendid lepingu täitmise tagamiseks, kui teine pool ei täida lepingut korrektselt.

Kui toetuse saaja on nõudnud pakkujatelt mõnede dokumentide esitamist lepingu täitmise ajal, tuleb need koos maksetaotlusega esitada KIKile, et tõendada lepingu nõuetekohast täitmist.

Kui toetuse kasutamiseks ei sõlmita hankelepingut, vaid sõlmitakse näiteks ühiste kavatsuste protokoll teise riigiasutusega või muu taoline kokkulepe või haldusleping siis esitatakse maksetaotlusega koos vastav kirjalik kokkulepe.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse maksetaotluste ning lõpp- ja järelaruande esitamise ja menetlemise kord.

Lõike 1 kohaselt on KIKil maksetaotluse menetlemiseks kuni 30 kalendripäeva.

Lõike 3 kohaselt võib tähtaeg pikeneda, kui aruandes või maksetaotluses on puudusi, mida toetuse saaja peab kõrvaldama, näiteks kui KIK küsib toetuse saajalt projekti elluviimist puudutavaid lisaandmeid, dokumente või täiendavaid selgitusi.

Lõikes 5 sätestatakse alused, millal KIK jätab maksetaotluse kinnitamata ja järelikult ei tee ka väljamakset.

Lõike 6 kohaselt tuleb toetuse saajal esitada koos viimase väljamaksetaotlusega 30 kalendripäeva jooksul pärast projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu lõpparuanne. Aruanne esitatakse e-toetuse keskkonnas. Projekt loetakse lõppenuks pärast lõpparuande kinnitamist.

Lõike 8 kohaselt esitatakse pärast projekti lõppu 12 kuu möödumisel KIKile järelaruanne. Järelaruanne on lühike ülevaade projekti tulemuste kasutamisest ja järelaruande esitamise tingimused sätestatakse taotluse rahuldamise otsuses. Järelaruanne on KIKile ja ministeeriumile teadmiseks.

Lõpp- ja järelaruande esitamise konkreetsed tähtajad määratakse taotluse rahuldamise otsuses ja need esitatakse e-toetuse keskkonnas.

Aruande või maksetaotluse menetlus algab aruande või maksetaotluse esitamisest e-toetuse keskkonnas ja lõpeb aruande või maksetaotluse kinnitamise või kinnitamata jätmisega e-toetuse keskkonnas.

Eelnõu §-s 22 sätestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused. Esimese lõike kohaselt on toetuse saaja õigused esitada projekti muutmise kohta avaldus ning saada KIKilt toetuse saaja kohustuste ja õiguste kohta asjakohast nõu.

Teises lõigus on esitatud toetuse saaja kohustused. Toetuse saaja on kohustatud projekti elluviimisel kinni pidama taotluses ja taotluse rahuldamise otsuses esitatud tingimustest ja tähtaegadest.

Toetuse saajal tuleb projektiga seotud algandmeid, dokumentatsiooni, analüüse ning lõpptulemust säilitada veel vähemalt seitse aastat pärast projekti lõppu. Tingimus algandmete säilitamise kohta tuleb toetuse saajal lisada hankesse. Andmete säilitamine peab toimuma eetika- ja isiku andmekaitseõudeid arvestades taotluses kirjeldatud korras.

Toetuse saaja on kohustatud teavitama avalikkust saadud toetusest ja selle abil ellu viidud tegevustest ning korraldama projekti tulemuste tutvustamisürituse(d). Vähemalt üks tutvustamisüritus peaks jääma projekti abikõlblikkuse perioodi. Toetuse saaja on kohustatud uuringu tulemused avalikustama ning uuringu tulemuste kättesaadavuse tagamiseks kandma projekti info ja tulemused Eesti teadusinfosüsteemi ETIS, välja arvatud seadusest tulenevatel juhtudel, kui on lubatud avalikustamise piirangud. Taotleja peab info piirangute ja nende aluse (õigusakti) kohta lisama taotlusesse.

Toetuse kasutamisel on oluline teavitada avalikkust, et projekti viiakse ellu Eesti riigi toetusega heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistulu vahenditest. Selleks tuleks projekti lõpparuanne, projekti tutvustavad materjalid, slaidid jms tähistada Kliimaministeeriumi ning KIKi logoga, lisades juurde märke „Projekti rahastab Eesti riik heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistulu vahenditest“.

Toetuse saaja on kohustatud kajastama uuringu tulemusi lühikese graafilise sisukokkuvõttena, mis lisatakse lõpparuandele.

Tähtis on ka punktides 10 ja 11 sätestatud toetuse saaja kohustus informeerida KIKi kõikidest projekti käigus ilmnenud olulistest asjaoludest. See võimaldab KIKil viivitamata reageerida, kui projekti elluviimine ei ole enam otstarbekas või ilmnevad muud asjaolud, mis mõjutavad või võivad mõjutada toetuse saaja kohustuste täitmist.

Eelnõu §-s 23 tuuakse välja KIKi õigused ja kohustused. Neist ühed olulisemad on KIKi järelevalve- ja kontrolliõigus. Tähtis on, et KIKil oleks ülevaade elluviidavate projektide võimalikest kitsaskohtadest ja riskidest. Seetõttu võib KIK teha nii ise kui ka korraldada järelevalvetoiminguid, milleks on projektiga seotud ekspertiis. Järelevalvetoimingute tegemine võimaldab vajaduse korral korrastada ja ajakohastada toetuste jagamise süsteemi. Järelevalvetoimingute eesmärk on avastada rikkumised ning tagada taotluse rahuldamise otsuse täitmine.

Eelnõu §-s 24 kirjeldatakse projekti muutmist, kuna projekti elluviimise käigus võib tekkida vajadus muuta taotluses esitatud ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimusi. Taotluse muutmise soovi korral esitab toetuse saaja sellekohase taotluse KIKile e-toetuse keskkonna kaudu. KIK hindab toetuse saaja esitatud infot ning kui see on põhjendatud, muudab taotluse rahuldamise otsust.

Eelnõu §-s 25 kirjeldatakse toetuse tagasinõudmise korda. Kui toetuse saaja rikub oma kohustusi ja KIK tuvastab mitteabikõlbliku kulu, siis nõutakse toetus selle kulu ulatuses tagasi. Toetus nõutakse rikkumise ulatusest lähtudes tagasi kas osaliselt või täies ulatuses. Volitusnorm toetuse tagasinõudmiseks tuleb AÕKSi §-st 182¹. Nimetatud seaduse kohaselt nõutakse toetus tagasi juhul, kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et toetuse saaja on teadlikult esitanud valeandmeid, ei ole täitnud toetuse väljamaksmise aluseks olevaid nõudeid, ei ole kasutanud toetust sihipäraselt, ei täida toetuse saaja kohustusi.

Eelnõukohases määruses täpsustatakse, millistel juhtudel tehakse osaline või täielik tagasinõue. Need on järgmised:

- 1) ilmneb asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud. Kui ilmneb selline asjaolu, et toetust ei oleks saanud konkreetsele toetuse saajale määrata, siis nõutakse üldjuhul kogu toetus tagasi. Kui asjaolu eksisteeris toetuse andmise otsuse tegemise ajal, siis nõutakse kogu toetus tagasi;
- 2) toetuse saaja on jätnud osaliselt või täielikult täitmata kohustuse või nõude ja see on mõjutanud kulu abikõlblikkust;
- 3) toetuse saaja ei täida taotluse rahuldamise otsuses või õigusaktides sätestatud või ei kasuta toetust ettenähtud tingimustel. Kui toetuse saaja ei täida näiteks määrusest tulenevaid kohustusi, siis nõutakse toetus rikkumise ulatust arvestades tagasi;
- 4) ilmneb, et projekti eesmärgi saavutamine ei ole võimalik või projekti tegevuste tähtaegu ei ole järgitud. Näiteks ei ole tegevusi tehtud abikõlblikkuse perioodil ja see selgub pärast toetuse väljamaksmist;
- 5) toetuse saaja avaldust projekti muutmise kohta ei rahuldata ja toetuse saajal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata;
- 6) toetuse saaja esitab avalduse toetusest loobumise kohta. Kui toetuse saaja ei soovi mingil põhjusel pärast toetuse taotluse rahuldamist projekti ellu viia, esitab ta e-toetuse keskkonna kaudu avalduse toetusest loobumise kohta. Seejärel teeb KIK taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise otsuse ja kui toetus on välja makstud, siis nõuab toetuse tagasi. Kui toetust välja makstud ei ole, tunnistatakse otsus lihtsalt kehtetuks.

Tagasinõude protsent määratakse rikkumise raskuse põhjal. See tähendab, et KIK hindab eelkõige rikkumise mõju meetme eesmärgi saavutamisele.

Eelnimetatud juhtudel muudetakse ka taotluse rahuldamise otsust või tunnistatakse otsus kehtetuks. Enne toetuse tagasinõudmist kuulatakse toetuse saaja ära ehk antakse toetuse saajale võimalus tagasinõudeotsusele vastu vaielda. Formaalselt saadetakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise või kehtetuks tunnistamise otsuse eelnõu toetuse saajale arvamuse ja vastuväidete esitamiseks haldusmenetluse seaduse § 40 kohaselt. Esitatavate väidete tõendamiseks tuleb lisada dokumendid.

Toetuse tagasinõudmise otsuse võib teha kuni kümne aasta jooksul pärast projekti lõppu lähtudes AÕKSi § 182¹ lõikest 2.

Kui toetuse saaja ei ole tagastanud toetuse summat tähtpäevaks, on ta kohustatud maksma tasumata summalt viivist 0,1 protsenti iga toetuse tagasimaksmisega viivitatud kalendripäeva eest, kuid kogusummas mitte rohkem kui tagasinõutav toetussumma. Toetuse tagasimaksmisel laekunud maksetest loetakse kõigepealt tasutuks viivis, seejärel tagastamisele kuuluv toetus.

Toetuse tagasinõudmise otsus on sundtäidetav AÕKSi § 182¹ lõike 3 kohaselt ja täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 21 tähenduses. See tähendab, et kui toetust 60 päeva jooksul otsuse avaldamisest e-toetuse keskkonnas tagasi ei maksta, annab KIK otsuse kohtutäiturile sundtäitmiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, ja otsusega (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist. Eelnõukohase määruse alusel ei anta riigiabi, kuna toetust antakse majandustegevusega mittetegelevatele valitsusasutustele või nende hallatavatele asutustele.

4. Määruse mõju

Määrusega kehtestatakse riigi eelarvestrateegia meetme „Kliima- ja energiaeesmärkidel koostööprojektide osaline toetamine“ vahendite kasutamise tingimused ja kord kohalikele omavalitsustele, riiklikele kõrgkoolidele ning positiivselt evalveeritud teadusasutustele. Määruses sätestatud põhimõtted muudavad vahendite jaotamise läbipaistvamaks. Meede aitab vähemalt 50% enampakkumisel saadud tulust kasutada kasvuhoonegaaside heitkoguse teket piiravate eesmärkide rahastamiseks.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, rakendamiseks vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Toetuseks kasutatavad summad laekuvad lubatud heitkoguse ühikute müügist ja need kajastatakse riigieelarves. Toetuse kogumaht on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ning täpse taotlusvooru eelarve kinnitab minister käskkirjaga. Määruse täitmise korraldamiskulud kaetakse ministeeriumi tegevuskuludest, välja arvatud taotlusvooriga seotud halduskulud, milleks kasutatakse riigi eelarvestrateegia meetme „Uuringud-analüüsid kliima-energiaeesmärkidesse panustamiseks“ vahendeid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Rahandusministeeriumile, Välisministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Siseministeeriumile, Kultuuriministeeriumile ning teadmiseks Keskkonnainvesteeringute Keskusele.